

Viešojo sektoriaus subjekto metinės veiklos
ataskaitos ir viešojo sektoriaus subjektų grupės
metinės veiklos ataskaitos rengimo tvarkos aprašo
1 priedas

VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA

(asignavimų valdytojo pavadinimas)

2019 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2020-03-19

(data)

Vilnius

(parengimo vieta)

VADOVO ŽODIS

Dėl vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus ir Įstaigos, kaip žmogaus (vaiko) teisių gynėjo vieno iš veiklos vertinimo kriterijų – efektyvumo – problemos tarptautiniu mastu nėra vieningos teoretikų ir praktikų nuomonės, nes sutariama, ar apskritai efektyvumo kriterijai žmogaus teisių gynėjams dėl jų veiklos specifikos gali ir turi būti nustatomi bei kokie jie gali ir/ar turi būti. Tarptautinėje žmogaus teisių gynėjų veiklos vertinimo praktikoje priimta, jog vertinimo kriterijais galėtų būti veiklos rezultatyvumas, autoritetas, integraliniai (produkto) kriterijai.

Dėl vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus (ombudsmeno) instituto ir pačios Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos veiklos specifiškumo (kontrolierius yra nepriklausomas nuo valstybės ir savivaldybės institucijų, pareigūnų ir pagal kompetenciją veikia savarankiškai, nepriskiriamas nei įstatymų leidžiamosios, nei vykdomosios valdžios grandžiai, priima rekomendacinio pobūdžio sprendimus, nenagrinėja kolegialių institucijų sprendimų, tiesiogiai nedalyvauja vykdomosios valdžios ar savivaldos institucijų sprendimų priėmimo procese ir pan.).

Nors planuojant ir formuojant tiek valstybės, tiek įstaigos biudžetą kiekvienais metais pabrėžiama Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos politinio, teisinio, finansinio nepriklausomumo svarba nuo vykdomosios valdžios, kurios pareigūnų veiklą kontroliuoja ir galimus vaiko teisių apsaugos pažeidimo atvejus tiria kontrolierius, tačiau skiriami asignavimai tiesiogiai įtakoja užsibrėžiamus (išsikeliamus) uždavinius, numatomas priemones bei nesudaro prielaidų visa apimtimi įgyvendinti įstatymų leidėjo paskirtų tikslų. Dėl kiekvienais metais nustatomo nepakankamo asignavimų limito Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai, nėra galimybių pasitelkiant mokslininkus ir ekspertus numatyti ir atlikti reikalingus tyrimus, taip pat nėra galimybių (dėl nenumatyto apmokėjimo) pasitelkti ekspertus darbo grupėse, teikiant siūlymus ir pan. Numatytas asignavimų, skiriamų įstaigai limitas, tiesiogiai įtakoja ir šviečiamosios bei informacinės veiklos apimtis ir formas.

I SKYRIUS

STRATEGINIO VEIKLOS PLANO ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

KONTEKSTO (APLINKOS) ANALIZĖ

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga 2019 metais turėjo vieną strateginį tikslą, kuris sutampa su Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 2 straipsnyje įtvirtintu pagrindiniu vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus veiklos tikslu – gerinti vaiko teisių apsaugą.

Šio tikslo įgyvendinimas apima Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, Europos Sąjungos teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą, vykdymo kontrolę ir priežiūrą; fizinių ir juridinių asmenų skundų dėl galimų vaiko teisių pažeidimų tyrimą; pasiūlymų dėl priemonių vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugai pagerinti, dėl galiojančių teisės aktų pakeitimo ir naujų teisės aktų priėmimo bei politikos, susijusios su vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga, formavimo bei įgyvendinimo teikimą Respublikos Prezidentui, Seimui ir Vyriausybei; visuomenės informavimą apie savo veiklą bei vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugos padėtį Lietuvoje.

Aplinkos (konteksto) analizės plotmėje, pastebėtina, kad daugelį metų stebimi nepakankami išoriniai veiksniai, turintys tiesioginę įtaką Įstaigos strateginio veiklos plano įgyvendinimui.

Pokyčiai ir tendencijos visuomenės gyvenimo socialinėje, kultūrinėje, ekonominėje, materialinėje, sveikatos apsaugos ir pan. srityse, migracijos masto didėjimas, mišrių santuokų, ištuokų skaičiaus didėjimas ir kt. veiksniai tiesiogiai įtakoja gaunamų ir tiriamų skundų pobūdį, jų srautus, didesnio dėmesio bei analizės reikalaujančias sritis.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierius nepriskiriamas nei įstatymų leidžiamosios, nei vykdomosios valdžios institucijomis ar teisminei valdžiai, nevyriausybinėmis organizacijomis ir kt. Kontrolieriaus iškeltų ir egzistuojančių problemų sprendimas susijęs su įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžios veiksmais ir sprendimais: įstatymų ir kitų teisės aktų leidybos procesu bei praktikos formavimu ar jos pokyčiais, kuriems vaiko teisių apsaugos kontrolierius tiesioginės įtakos neturi, o tai lemia Įstaigos strateginio tikslo, programos, priemonių įgyvendinimą.

Kaip ir ankstesniais metais, pastebėtina, jog visuomenė vis dar ne visada tinkamai suvokia vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus funkcijas ir įgaliojimų apimtį, veiklos jurisdikciją. Šis neigiamas veiksnys iš dalies susijęs su jau anksčiau paminėtu neigimu Įstaigos finansavimo veiksniu, įtakančiu švietimo ir informavimo funkcijos įgyvendinimo apimtį ir priemones.

ANTRASIS SKIRSNIS

STRATEGINIŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

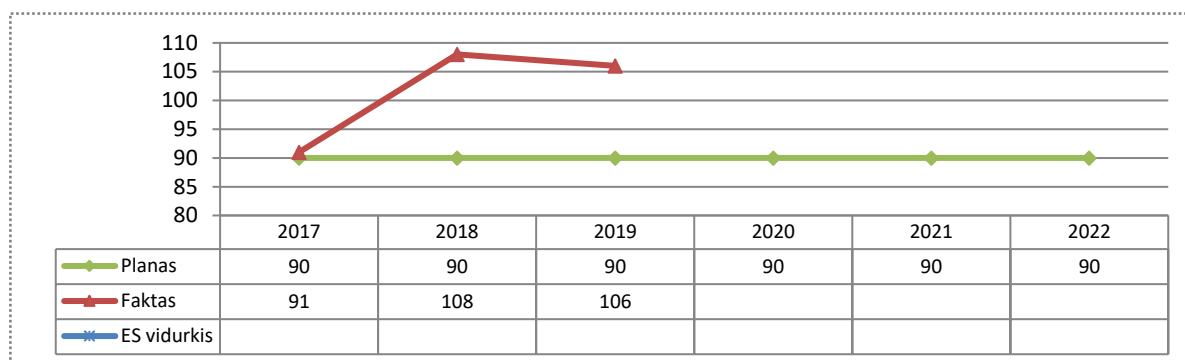
1 strateginis tikslas: Gerinti vaiko teisių apsaugą					
<i>1 lentelė.</i> Strateginį tikslą įgyvendinančios programos ir Lietuvos Respublikos atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme patvirtintų asignavimų panaudojimas					
Programos kodas	Programos pavadinimas	Asignavimų panaudojimas (tūkst. Eur)			
		Asignavimų planas	Asignavimų planas*, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui	Panaudota asignavimų	Panaudota asignavimų nuo asignavimų, nurodytų asignavimų plane, įskaitant

					patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, dalis (proc.)**
1	2	3	4	5	6
01	Vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga ir gynimas	511000	511000	510915,99	99,98
<i>Iš jų ES ir kita tarptautinė finansinė parama</i>					

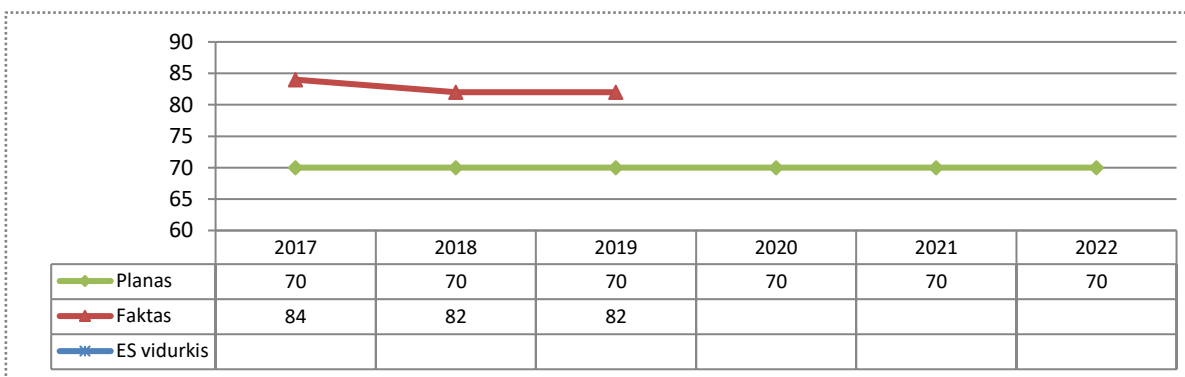
* Jeigu asignavimų plane, įskaitant patikslinimus ataskaitiniam laikotarpiui, asignavimai didėja ar mažėja daugiau nei 5 proc. lyginant su asignavimais, nurodytais asignavimų plane, to priežastys trumpai paaiškinamos po lentele. Paaiškinimai pateikiami dėl patikslintų asignavimų programos lygiu.

** Jeigu asignavimų panaudojimo procento nuokrypiai viršija 10 proc., jie ir jų priežastys trumpai paaiškinami po lentele.

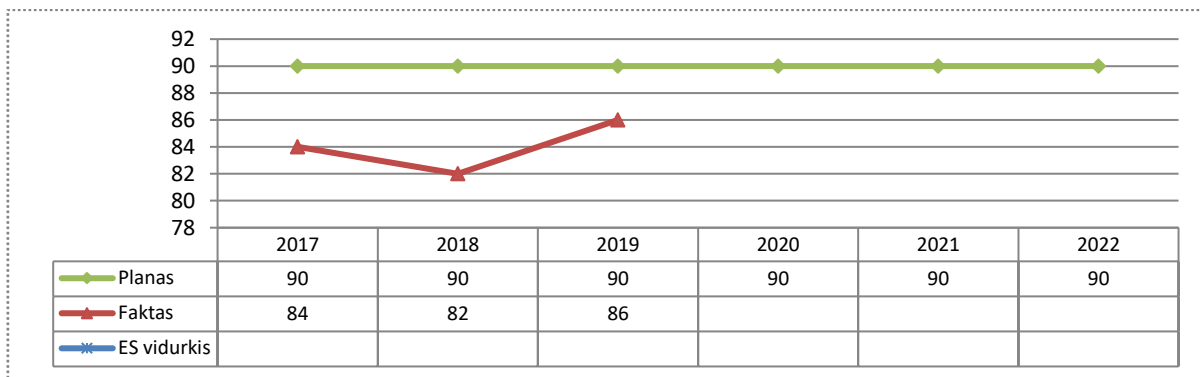
1 grafikas. Ištirtų skundų santykis su per metus gautais skundais, išreikštas procentine išraiška

2 grafikas. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus sprendimų ir rekomendacijų, priimtų išnagrinėjus, skundą (us) vykdymas (nustatytų pažeidimų pašalinimas), išreikštas procentine išraiška

3 grafikas. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus kompetentingoms institucijoms pateiktų pasiūlymų dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo ir (ar) praktinių vaiko teisių apsaugos užtikrinimo problemų sprendimo būdų svarstymas ir nagrinėjimas kompetentingose institucijose, išreikštas procentine išraiška

Rekomendacinio pobūdžio sprendimai lėmė kriterijų procentinę išraišką. Nustatyti Įstaigos strateginio tikslo įgyvendinimo efekto vertinimo kriterijai parodo ne tik naudą, kurią gauna Įstaigos pareiškėjai, pateikę vaiko teisių apsaugos kontrolieriui skundą dėl galimai pažeistų vaiko teisių (greitas skundo nagrinėjimas, vaiko teisių pažeidimų identifikavimas), bet ir valstybės, savivaldos institucijų, taip pat visuomenės požiūrio į vaiko teisių apsaugos problemas ir jų sprendimus, pokyčius. Šiuos pokyčius atspindi vaiko teisių apsaugos kontrolierės rekomendacijų ir pasiūlymų dėl nustatytų vaiko teisių pažeidimų šalinimo ar sisteminių problemų šioje srityje sprendimo, įgyvendinimas, taip pat pateiktų pasiūlymų dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo svarstymas ir nagrinėjimas kompetentingose institucijose.

Vertinimo kriterijų reikšmei apskaičiuoti naudojami duomenys, pagrįsti kitų institucijų oficialia informacija apie pateiktų rekomendacijų ir/ar pasiūlymų nagrinėjimą bei įgyvendinimą.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus sprendimų ir rekomendacijų, priimtų išnagrinėjus, skundą (us) vykdytas neženkliai viršijo planuotas reikšmes, tačiau reikėtų pažymėti, kad dalis sprendimų (rekomendacijų) buvo priimti ataskaitinių metų pabaigoje ir šių sprendimų nagrinėjimo ir vykdymo terminas ataskaitinių metais dar nebuvo pasibaigęs. Kontrolieriaus rekomendacijų (sprendimų) pobūdis, ypač dėl sisteminių problemų sprendimo, reikalauja ilgesnio laikotarpio (numatyti finansavimą ateinantiems laikotarpiams; parengti, suderinti su interesuotais subjektais ir priimti teisės aktus, spręsti ilgąmetes kompleksinių sprendimų reikalaujančias problemas, kt.). Tačiau pateiktų rekomendacinio pobūdžio sprendimų vykdymas rodo tolygiai didėjančią visuomenės supratimą apie vaiko teises ir mažesnę toleranciją vaiko teisių pažeidimams, atliekamos sprendimų vykdymo stebėsenos efektyvumą.

Gaunamų ir išnagrinėjamų skundų santykis ir jo kriterijaus pasiekimo reikšmės rodo, kad maksimaliai trumpinamas terminas, per kurį skundas išnagrinėjamas.

Išsikelto strateginio tikslo ir jį įgyvendinančios programos įgyvendinimo rezultatus (produkto ir rezultato kriterijų reikšmės) įtakojo ženkliai aktyvesnės nei ankstesniais metais vaiko teisių užtikrinimo padėties stebėsenos priemonės. Ypatingas dėmesys ataskaitiniais metais buvo skiriamas pertvarkytai vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos veiklai, nuo 2018-07-01 atsiradusių ir 2019 metais, įvertinus praktinio įgyvendinimo problemas, keistiems (tobulintiems) naujiems vaiko teisių užtikrinimo institutams, pasirengimui juos įgyvendinti, vienodos praktikos formavimui (pasitarimai su institucijomis, informacijos rinkimas apie įgyvendintas priemones, kylančius iššūkius ir jų analizė, dalyvavimas Seimo komitetų parlamentinės kontrolės posėdžiuose, siūlymų dėl teisės aktų tobulinimo teikimas).

Ataskaitiniais metais vaiko teisių apsaugos kontrolierius priėmė 578 (2018 metais – 889) sprendimus, susijusius su tyrimais dėl galimų vaiko teisių pažeidimų. 2019 metais buvo pradėti 249 (2018 metais – 350) tyrimai, baigtų tyrimų skaičius ataskaitiniais metais – 357 (2018 m. – 381).

Kai kurių užsibrėžtų efektyvumo rodiklių nepavyko pasiekti, nes buvo nusistatyti pakankamai ambicingi planai (įvertinant rekomendacinį sprendimų bei siūlymų pobūdį), taip pat kiti objektyvūs veiksniai (nepakankamas sričių/ subjektų, kuriems buvo teikti siūlymai, finansavimas; daug laiko ir darbo sąnaudų reikalaujantys teisės aktų parengimo, derinimo, priėmimo procesai, institucijų, kurioms teikti siūlymai, gynybiškumas, darbo grupių sudarymas, kt.).

Išnagrinėtų skundų sumažėjimą lėmė keli veiksniai – sumažėjęs gaunamų skundų skaičius bei laikotarpio specifiškumas ir koncentracija ne į produkto, o rezultato bei efekto kriterijus. Po 2018-07-01 įvykusios vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos, naujų teisinių vaiko apsaugos institutų įvedimo, 2019 metų pradžioje buvo pakartotinai imtasi šios sistemos bei teisinio reglamentavimo tobulinimo, įvertinant identifikuotas sistemos, teisinių institutų veiklos praktines problemas, taip pat atsižvelgiant į neigiamas visuomenės grupių reakcijas dėl kai kurių vaiko teisių užtikrinimo bei apsaugos priemonės, atsiradusias nuo 2018 metų. Todėl ypatingas dėmesys įstaigos veikloje buvo skiriamas pateiktų pasiūlymų dėl teisės aktų bei jų projektų tobulinimo, praktinių problemų sprendimo. Tai rodo kelis kartus planuotas reikšmes viršijantys dalyvavimų susitikimuose, pasitarimuose, darbo grupėse skaičius, taip pat pateiktų pasiūlymų dėl teisės aktų tobulinimo procentinis santykis su vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios priimtais ir įgyvendintais pasiūlymais.

Vertinimo kriterijaus kodas	Programos, tikslų, uždavinių vertinimo kriterijų pavadinimai ir mato vienetai	Vertinimo kriterijų reikšmės		
		Metinis planas	Įvykdyta	Įvykdymo procentas
	<i>1 tikslas</i> 01 gerinti vaiko teisių apsaugą			
R-01.01-01-01-01	Nustatytų vaiko teisių pažeidėjų, nagrinėjant skundus, skaičius ir jų veiksmų ar neveikimo įvertinimas ir/ar jo atsakomybės klausimo iškėlimas, išreikštas procentine išraiška.	100%	100 %	100%
R-01.01-01-01-02	Pašalintų pažeidimų, nustatytų atlikto tyrimo metu ir nurodytų vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus sprendimuose, skaičius, išreikštas procentine išraiška	70%	82%	117%
R-01.01-02-01	Vaiko nuomonės išklausymas, skunduose nurodytų aplinkybių patikrinimas, galimų teisės aktų praktinio įgyvendinimo problemų aiškinimasis (procentine išraiška)	100 %	100 %	100%
R-01.01-03-01-	Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus pateiktų pasiūlymų dėl teisės aktų tobulinimo procentinis santykis su vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios priimtais ir įgyvendintais pasiūlymais	35%	62%	177%
	<i>1 tikslo 1 uždavinys</i> <i>Kvalifikuoto, nešališko galimo vaiko teisių ar jo teisėtų interesų pažeidimo ištyrimas, juridiskai pagrįstų ir optimaliai vaiko interesus atitinkančių sprendimų priėmimas.</i>			

P-01.01-01-01	ištirtų skundų skaičius, išreikštas kiekybine išraiška	350	266	76 %
	<i>1 tikslo 2 uždavinys Teisės aktų įgyvendinimo ir institucijų, susijusių su vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga, priežiūra ir kontrolė</i>			
P-01.01-02-01	Kontrolinių kelionių, aplankytų institucijų, įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų, šeimų ir šeimynų, vaikų skaičius, išreikštas kiekybine išraiška	25	13	52 %
	<i>1 tikslo 3 uždavinys Priemonių, sprendimų, skirtų pagerinti vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą, koreguoti formuojamą ir įgyvendinamą politiką, susijusią su vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga Lietuvoje, inicijavimas</i>			
P-01.01-03-01	pateikti pasiūlymai kompetentingoms institucijoms dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo (kiekybinė išraiška)	45	39	87 %
P-01.01-03-02	Dalyvavimas darbo grupėse (kiekybinė išraiška)	5	7	140 %
P-01.01-03-03	Susitikimų, problemų aptarimų skaičius, išreikštas kiekybine išraiška	30	73	243 %
P-01.01-03-04	Atlikti sričių, kuriose pastebimi vaiko teisių pažeidimai, tyrimai ir analizės (apibendrinimai), išreikšti kiekybine išraiška	3	0	0
	<i>1 tikslo 4 uždavinys Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus veiklos viešumas: visuomenės informavimas apie vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą Lietuvos Respublikoje; vaikų teises ir jų teisėtus interesus; esamą teisinę bazę; vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus veiklą</i>			
P-01.01-04-01	Numatomų vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus ir patarėjų pranešimų, dalyvavimų tarptautiniuose ir nacionaliniuose seminaruose, konferencijose, susitikimuose, skaičius (kiekybinė išraiška)	60	57	95%
P-01.01-04-02	publikacijų, pranešimų, išleistų leidinių, vaizdinių priemonių, informacijos pateikimo viešojoje erdvėje skaičius (kiekybine išraiška)	60	57	95%